FIL-QORTI TAL-MAGISTRATI (MALTA)
BHALA QORTI TA' GUDIKATURA KRIMINALI

MAGISTRAT NATASHA GALEA SCIBERRAS B.A., LL.D.

Kawza Nru: 77/2013

Illum: 28 ta' Frar, 2018

Il-Pulizija
(Spettur Dennis Theuma)

vs

Lindsey Zammit
(ID 407285(M))

Il-Qorti,

Wara li rat l-imputazzjonijiet migjuba fil-konfront tal-imputata Lindsey Zammit ta' 26 sena, bint David u Georgina nee` Cauchi, imwielda l-Pieta` fit-12 ta' Awwissu 1985, residenti gewwa 'Okella Agius', Flt 21, Triq Hal Qormi, Hamrun, detentrici tal-karta tal-identita` bin-numru 407285(M);

Akkuzata talli f'dawn il-Gzejjer fl-24 ta' April 2012:

A) Ipproduciet, bieghet jew xort'ohra traffikat ir-raza mehuda mill-pjanta *cannabis* jew xi preparazzjonijiet li jkollhom bhala bazi din ir-raza u dan bi ksur tal-Artikolu 8(b) tal-Ordinanza dwar il-Medicini Perikoluzi, Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta.

Il-Qorti giet mitluba sabiex f'kaz ta' htija, barra milli tapplika l-piena skont il-ligi, tordna lill-imputata sabiex thallas l-ispejjez li ghandhom x'jaqsmu mal-hatra tal-esperti ai termini tal-Artikolu 533(1) tal-Kap. 9 tal-Ligijiet ta' Malta.

Rat l-atti kollha tal-kaz u d-dokumenti ezebiti, inkluz l-Ordni ta' l-Avukat Generali ai termini tal-Artikolu 22(2) tal-Kapitolu 101 tal-Ligijiet ta' Malta, sabiex dan il-kaz jinstema' minn din il-Qorti bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali;

Semghet it-trattazzjoni finali tal-partijiet u rat in-nota ta' sottomissjonijiet tad-difiza.

Ikkunsidrat:

Illi l-fatti fil-qosor li taw lok ghal dan il-kaz kienu s-segwenti: Nhar l-24 ta' April 2012, PC 1474 Lawrence Scerri kien skorta ma' prigunier, certu Emmanuel Pace, gewwa l-Qorti, meta waqt li l-istess Pace kien qed jistenna li tissejjah il-kawza tieghu quddiem il-Magistrat, illum Imhallef, Dr. Antonio Mizzi fl-Awla 2, huwa allegatament ra lill-imputata odjerna tghaddi xi haga lil Pace. Sussegwentement, f'idejn Pace instabu zewg bicciet zghar sustanza kannella. Ftit wara, hekk kif gie infurmat bil-kaz l-Ispettur, illum Assistent Kummissarju, Dennis Theuma, saret tfittxija fuq il-persuna tal-imputata u fil-*handbag* taghha nstab *roach* li, sussegwentement, irrizulta li ma kienx jikkontjeni droga. L-imputata odjerna giet arrestata u rrilaxxjat stqarrija dakinhar stess tal-24 ta' April 2012, wara li nghatat is-solita twissija illi kellha d-dritt ghas-silenzju, kif ukoll id-dritt li tottjeni parir legali qabel l-interrogatorju taghha, liema dritt hija ghazlet li ma tezercitahx.[1]

Ikkunsidrat ukoll:

Fl-ewwel lok, f'dan il-kaz, id-difiza qed tikkontesta l-ammissibilita` tal-istqarrija rilaxxjata mill-imputata, kif ukoll ta' dak kollu illi hija qalet lil PC 1474 Lawrence Scerri mumenti wara dak li huwa jghid illi osserva. Fir-rigward tal-istqarrija tal-imputata, id-difiza tissottometti illi din m'hijiex ammissibbli bhala prova f'dawn il-proceduri, stante illi l-imputata ma nghatatx assistenza legali bi ksur tal-Artikolu 6(3) tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem, anke jekk skont id-difiza, l-imputata ma nkriminatx ruhha permezz ta' din l-istqarrija. Id-difiza tissottometti illi f'kull decizjoni li titratta assistenza legali, il-Qorti Ewropea tghid illi l-Artikolu 6(3)(c) tal-Konvenzjoni ma jkunx gie osservat kull meta persuna arrestata ma tinghatax assistenza legali qabel ma tigi interrogata, la darba permezz

[1] L-istqarrija tal-imputata tinsab esebita a fol. 4 u 4A tal-process.

ta' tali interrogazzjoni, tali persuna tkun tista' tinkrimina ruhha. In sostenn tas-sottomissjoni taghha, id-difiza ticcita diversi decizjonijiet tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem, kif ukoll sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali deciza fit-22 ta' Settembru 2016, fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Louis Lia**.

Issa f'dan il-kaz, kif diga` inghad, jirrizulta kemm mill-istess stqarrija, kif ukoll mix-xhieda tal-Ufficjal Prosekutur, l-Ispettur Dennis Theuma[2], illi oltre s-solita twissija, l-imputata nghatat id-dritt illi tottjeni parir legali qabel l-istqarrija taghha, liema dritt hija ghazlet li ma tezercitahx. Ghaldaqstant, huwa evidenti illi s-sottomissjonijiet tad-difiza huma diretti lejn il-fatt illi l-imputata ma nghatatx id-dritt li tottjeni parir legali waqt l-interrogatorju taghha u dan fil-fatt ghaliex dan id-dritt ma kienx vigenti fiz-zmien tal-kaz, izda dahal fil-ligi taghna permezz tal-Att LI tas-sena 2016.

Dan il-punt diga` gie trattat mill-Qrati taghna. Fil-kaz fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Martino Aiello**, nhar id-9 ta' Mejju 2017, il-Qorti Kriminali ddecidiet hekk wara li r-rikorrenti eccepixxa l-inammissibilta` tal-istqarrija rilaxxjata minnu nhar id-19 ta' Ottubru 2014 stante li ma kellux avukat prezenti mieghu meta huwa rrilaxxja din l-istqarrija:

"*Illi l-artikolu li hu rilevanti ghall-ezercizzju in ezami hu l-artikolu 355AUA li jaghti id-dritt ta' access ghal avukat fi proceduri kriminali.*

Illi t-tezi tar-rikorrenti hi semplici u lineari. Meta giet rilaxxata l-istqarrija dik il-persuna ma kellhiex id-dritt tal-prezenza ta' l-avukat. Il-konkluzjoni allura hi li tali stqarrija ghandha tkun inammissibli.

Illi t-tezi tal-Avukat Generali hi daqstant lineari. Ir-rikorrenti gie moghti d-dritt li jikkonsulta avukat ta' fiducja tieghu. Hu rrifjuta tali dritt, ma kkonsulta lil hadd u liberament u volontarjament irrilaxxa l-istqarrija hawn fuq imsemmija.

Illi din il-Qorti josserva li s-sentenza Borg v. Malta (hawn fuq citata) ma kinitx biss jitkellem fuq id-dritt li wiehed ikollu l-jedd li jikkonsulta ma avukat qabel tigi rilaxxat stqarrija. Dik is-sentenza tghid illi f'kull stadju ta' l-investigazzjoni l-persuna susspettata jew akkuzata jrid ikollha d-dritt ta' l-avukat. Kien ghalhekk li gie promulgat l-Att numru LI ta' l-2016.

[2] Ara x-xhieda tal-Ispettur Dennis Theuma a fol. 10 tal-process.

Illi fil-fehma ta' din il-Qorti l-istess principji li gew applikati fis-sentenzi hawn fuq imsemmija ghandhom japplikaw f'dan il-kaz ukoll. Dan ifisser li anki jekk r-rikorrenti rrifjuta d-dritt li jikkonsulta avukat ma jfissirx li hu kien ser jirrifjuta l-prezenza ta' avukat fl-istess kamra ta' l-interrogatorju, tenut kont tal-fatt li l-artikolu fuq citat isemmi li l-avukat prezenti ghall-interrogatorju "...jippartecipa b'mod effettiv fl-interrogazzjoni...". Kif wiehed jista' japprezza din hi sitwazzjoni kompletament differenti. Logikament, ma tistax tipenalizza persuna li ghamel ghazla fuq parametri kompletament differenti minn dawk li huma in vigore llum.

Ghaldaqstant, ghal dawn ir-ragunijiet din il-Qorti tilqa' l-eccezzjoni tar-rikorrenti. Tiddikjara l-istqarrija tad-19 ta' Ottubru, 2014 rilaxxat mir-rikorrenti bhala nammissibbli. Tali stqarrija ma tistax tigi prodotta waqt il-guri jew kopja taghha moghtija lill-gurati."

L-istess ikkonkludiet il-Prim'Awla tal-Qorti Civili (*sede* Kostituzzjonali) fis-sentenza taghha fl-ismijiet **Il-Pulizija (Spettur Malcolm Bondin) vs Aldo Pistella**, tas-27 ta'Gunju 2017, wara referenza kostituzzjonali li saret mill-Ewwel Qorti dwar dan il-punt. Dik il-Qorti ghamlet rassenja vasta u estensiva ta' gurisprudenza kemm lokali[3], kif ukoll tal-Qorti Ewropea[4], dwar id-dritt ta' persuna arrestata ghall-assistenza legali, u rreferiet ukoll ghas-segwenti:

---

[3] **Dominic Camilleri vs Avukat Generali**, deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (*sede* Kostituzzjonali) fit-28 ta' Frar 2017 li fiha gew rapportati numru ta' sentenzi: **Il-Pulizija (Spt Victor Aquilina) vs Mark Lombardi** (referenza kostituzzjonali Nru 34/2009 li kienet saret fl-ambitu tal-kawza fl-ismijiet "Il-Pulizija (Spt Victor Aquilina) vs Mark Lombardi"); **Il-Pulizija (Supt. Norbert Ciappara) v. Esron Pullicino** deciza minn din il-Qorti diversament presjeduta fl-24 ta` Frar 2010 u mill-Qorti Kostituzzjonali fit-12 ta` April 2011; **Ir-Repubblika ta` Malta vs Carmel Vella** deciza mill-Qorti ta` l-Appell Kriminali fl-10 ta` Novembru 2011; **Il-Pulizija (Spt Norbert Ciappara) v. Renald Baldacchino** moghtija fit-30 ta` Gunju 2014 wara referenza li kienet saret mill-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta` Gudikatura Kriminali u l-appell deciz mill-Qorti Kostituzzjonali fis-6 ta` Frar 2015; **Malcolm Said vs Avukat Generali et** moghtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (*sede* Kostituzzjonali) fl-14 ta` Jannar 2016 u mill-Qorti Kostituzzjonali fl-24 ta` Gunju 2016; **Gordi Felice vs Avukat Generali** deciza fil-31 ta` Ottubru 2016; u **Trevor Bonnici vs Avukat Generali** moghtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (*sede* Kostituzzjonali) fl-10 ta` Novembru 2016; **Il-Pulizija vs Joseph Camilleri** deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-25 ta' Frar 2016; **Daniel Alexander Holmes vs Avukat Generali et** deciza mill-Qorti Kostituzzjonali fit-3 ta' Mejju 2016; **Il-Pulizija (Spettur Jesmond J. Borg) vs Jason Cortis**, deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali fis-6 ta' Ottubru 2016; **Il-Pulizija (Spettur Malcolm Bondin) vs Clayton Azzopardi**, deciza mill-Qorti Kostituzzjonali fit-13 ta' Frar 2017; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Martino Aiello**, deciza mill-Qorti Kriminali nhar id-9 ta' Mejju 2017.

[4] **Mario Borg vs Malta** tat-12 ta` Jannar 2016; sintesi ta' decizjonijiet tal-Qorti Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem mehuda mill-*Factsheet* tal-istess Qorti ta' Settembru 2016 taht it-titolu: *Police arrest and assistance of a lawyer*: **Pishchalnikov v. Russia** tal-24 ta' Settembru 2009; **Yeşilkaya v. Turkey** tat-8 ta' Dicembru 2009; **Boz v. Turkey** tad-9 ta' Frar 2010; **Brusco v. France** tal-14 ta' Ottubru 2010; **Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine** tal-21 ta' April 2011; **Mader v. Croatia** tal-21 ta' Gunju 2011; **Bandaletov v. Ukraine** tal-31 ta' Ottubru 2013; **Pakshayev v. Russia** tat-13 ta' Marzu 2014; **Blaj v. Romania** tat-8 ta' April 2014; **Çarkçı (no. 2) v. Turkey** tal-14 ta' Ottubru 2014; **A.T. v. Luxembourg** tad-9 ta' April 2015; **Turbylev v. Russia** tas-6 ta' Ottubru 2015; **Ibrahim and Others v. the United Kingdom** tat-13 ta' Settembru 2016 (Grand Chamber); **Simeonovi v. Bulgaria** tal-20 ta'

"F`artikolu ppubblikat f`The New Journal of European Criminal Law, Vol. 7, Issue 4, 2016 intestat The Rights of the Defence according to the ECtHR – An Illustration in the Light of A.T. v Luxembourg and the Right to Legal Assistance, Vânia Costa Ramos tghid hekk :-

In respect of the contents of the right to legal assistance, after Salduz some states had alleged that while the right attached from the moment when the person was held in pre-trial or police custody and was subject to police interrogation, it did not imply that the lawyer had to be present during questioning.

The ECtHR stated otherwise in Karabil v. Turkey (Second Section judgment of 16.06.2009, application no. 5256/02), establishing that the suspect benefited from legal assistance during his questioning, which was underlined in Navone and others v. Monaco (First Section judgment of 24.10.2013, applications no. 62880/11, 62892/11 62899/11):

79. La Cour souligne à ce titre qu`elle a plusieurs fois précisé que l`assistance d`un avocat durant la garde à vue doit notamment s`entendre, au sens de l`Article 6 de la Convention, comme l`assistance "pendant les interrogatoires" (Karabil c. Turquie, no 5256/02, §44, 16 juin 2009, Ümit Aydin c. Turquie, no 33735/02, §47, 5 janvier 2010, et Boz, précité, §34), et ce dès le premier interrogatoire (Salduz, précité, §55, et Brusco, précité, §54).

80. Par ailleurs, elle a déjà jugé qu`une application systématique de dispositions légales pertinentes qui excluent la possibilité d`être assisté par un avocat pendant les interrogatoires suffi t, en soi, à conclure à un manquement aux exigences de l`Article 6 de la Convention (voir, en premier lieu, Salduz, précité, §§56 et 61–62).

In Dayanan v. Turkey (Chamber judgment of 13.01.2009, application no. 7377/03) the Court went further in clarifying that the right attached from the moment the person was taken into custody and that the lawyer`s role in the pre-trial stage included not only assistance during the interrogation, but even extended to further areas:

Ottubru 2015; **Dayanan v. Turkey** tat-13 ta` Ottubru 2009 u **Dvorski v. Croatia** tal-20 ta` Ottubru 2015 (Grand Chamber).

32. In accordance with the generally recognised international norms, which the Court accepts and which form the framework for its case-law, an accused person is entitled, as soon as he or she is taken into custody, to be assisted by a lawyer, and not only while being questioned (for the relevant international legal materials see Salduz, cited above, §§37–44). Indeed, the fairness of proceedings requires that an accused be able to obtain the whole range of services specifically associated with legal assistance. In this regard, counsel has to be able to secure without restriction the fundamental aspects of that person`s defence: discussion of the case, organisation of the defence, collection of evidence favourable to the accused, preparation for questioning, support of an accused in distress and checking of the conditions of detention."

Fil-kaz li kellha quddiemha l-Onorabbli Qorti, il-persuna arrestata ossia Aldo Pistella kien inghata d-dritt li jkellem lill-avukat tal-ghazla tieghu qabel irrilaxxja stqarrija lill-Ufficjal Investigatur, izda ma kienx assistit minn avukat waqt it-tehid tal-istess stqarrija, stante li fiz-zmien in kwistjoni l-ligi Maltija ma kinitx taghti dan id-dritt lill-persuna suspettata jew arrestata. Dwar din il-kwistjoni, il-Qorti qalet hekk:

"*Ghal din il-Qorti, il-fatt li persuna ma kinitx assistita minn avukat waqt l-interrogazzjoni jwassal ghal sitwazzjoni fejn l-uzu ta` l-istqarrija mehuda minghajr l-assistenza legali tammonta ghal lezjoni tad-dritt ghal smigh xieraq tal-imputat skont l-Art 6 tal-Konvenzjoni.*

Din il-Qorti tqis li ghall-kaz odjern ghandha tapplika l-gurisprudenza l-aktar ricenti tal-ECHR u tal-qrati taghna fejn inghad kjarament li d-dritt ta` l-applikant jigi rrimedjabbilment ippregudikat meta hu jirrilaxxa stqarrijiet waqt l-interrogazzjoni meta ma kienx assistit minn avukat u in segwitu dawk l-istqarrijiet jintuzaw kontra tieghu.

Dan qed jinghad meta tqis wkoll illi fl-Art 3 tad-Direttiva tal-UE Nru. 2013/48/EU li b`effett tal-Avviz Legali 102 tal-2017 saret parti mil-ligi taghna, jinghad hekk dwar id-dritt ta` access ghal avukat fi proceduri kriminali:-

1. Member States shall ensure that suspects and accused persons have the right of access to a lawyer in such time and in such a manner so as to allow the persons concerned to exercise their rights of defence practically and effectively.

2. Suspects or accused persons shall have access to a lawyer without undue delay. In any event, suspects or accused persons shall have access to a lawyer from whichever of the following points in time is the earliest:

(a) before they are questioned by the police or by another law enforcement or judicial authority;

(b) upon the carrying out by investigating or other competent authorities of an investigative or other evidence-gathering act in accordance with point (c) of paragraph 3;

(c) without undue delay after deprivation of liberty;

(d) where they have been summoned to appear before a court having jurisdiction in criminal matters, in due time before they appear before that court.

3. The right of access to a lawyer shall entail the following:

(a) Member States shall ensure that suspects or accused persons have the right to meet in private and communicate with the lawyer representing them, including prior to questioning by the police or by another law enforcement or judicial authority;

(b) Member States shall ensure that suspects or accused persons have the right for their lawyer to be present and participate effectively when questioned. Such participation shall be in accordance with procedures under national law, provided that such procedures do not prejudice the effective exercise and essence of the right concerned. Where a lawyer participates during questioning, the fact that such participation has taken place shall be noted using the recording procedure in accordance with the law of the Member State concerned;

(c) Member States shall ensure that suspects or accused persons shall have, as a minimum, the right for their lawyer to attend the following investigative or evidence-gathering acts where those acts are provided for under national law and if the suspect or accused person is required or permitted to attend the act concerned:

- *(i) identity parades;*
- *(ii) confrontations;*
- *(iii) reconstructions of the scene of a crime.*

4. Member States shall endeavour to make general information available to facilitate the obtaining of a lawyer by suspects or accused persons. Notwithstanding provisions of national law concerning the mandatory presence of a lawyer, Member States shall make the necessary arrangements to ensure that suspects or accused persons who are deprived of liberty are in a position to exercise effectively their right of access to a lawyer, unless they have waived that right in accordance with Article 9.

5. In exceptional circumstances and only at the pre-trial stage, Member States may temporarily derogate from the application of point (c) of paragraph 2 where the geographical remoteness of a suspect or accused person makes it impossible to ensure the right of access to a lawyer without undue delay after deprivation of liberty.

6. In exceptional circumstances and only at the pre-trial stage, Member States may temporarily derogate from the application of the rights provided for in paragraph 3 to the extent justified in the light of the particular circumstances of the case, on the basis of one of the following compelling reasons: (a) where there is an urgent need to avert serious adverse consequences for the life, liberty or physical integrity of a person; (b) where immediate action by the investigating authorities is imperative to prevent substantial jeopardy to criminal proceedings.

(enfasi ta` din il-Qorti)

L-Avukat Generali u l-Kummissarju tal-Pulizija sostnew li l-fatt li d-dritt li nghata lil persuni li jkunu se jirrilaxxjaw stqarrija lill-pulizija ezekuttiva bl-Avviz Legali 102 tal-2017 li dahal fis-sehh fit-13 ta` April 2017 ma jfissirx li awtomatikament inkiser id-dritt fondamentali ta` kwalunkwe persuna li tkun irrilaxxjat stqarrija qabel it-13 ta` April 2017.

Fil-fehma ta` din il-Qorti, il-fatt li persuna ma kinitx assistita minn avukat waqt l-interrogazzjoni u waqt l-istess interrogazzjoni talbet li terga` tkellem lill-avukat u tali talba giet michuda, iwassal ghal sitwazzjoni fejn id-dritt ta` dik il-persuna, fil-kaz tal-lum Aldo Pistella, kien irrimedjabbilment ippregudikat stante illi huwa rrilaxxja stqarrijiet waqt l-interrogazzjoni meta ma kienx assistit minn avukat u in segwitu dawk l-istqarrijiet jintuzaw kontra tieghu.

…

Ghalkemm il-qorti ta` gurisdizzjoni kriminali eventwalment taghti decizjoni fil-mertu wara li jkun inghalaq il-gbir tal-provi, tenut kont tal-konsiderazzjonijiet kollha premessi, m`ghandux ikun illi l-kawza kriminali titkompla bl-istqarrija ta` Aldo Pistella lill-Ispettur Malcolm Bondin tkun taghmel prova ladarba rrizulta li waqt it-tehid tal-istqarrija ma kienx prezenti l-avukat ta` Aldo Pistella.

Del resto l-Avukat Generali u l-Kummissarju tal-Pulizija t-tnejn sostnew illi l-kaz tal-pulizija kontra Aldo Pistella mhuwiex fondat biss fuq l-istqarrija ta` l-akkuzat izda fuq provi ohra wkoll.

Ghalkemm jibqa` l-principju li procediment gudizzjarju ghandu jitqies fit-totalita` tieghu sabiex jigi determinat kienx hemm ksur tal-jedd ghal smigh xieraq, tibqa` l-konsiderazzjoni li m`ghandu jsir ebda uzu mill-istqarrija ta` Aldo Pistella fil-process kriminali sabiex meta jintemm il-process kriminali, ma jkunx mittiefes b`irregolaritajiet."

F'dak il-kaz, ghalhekk, il-Qorti ddecidiet illi l-fatt li l-akkuzat Aldo Pistella ma kienx assistit minn avukat tal-ghazla tieghu waqt it-tehid tal-istqarrija lill-Pulizija Ezekuttiva fil-Kwartieri Generali tal-Pulizija, kif ukoll il-fatt li ma kellux id-dritt li jitlob li jkun assistit minn avukat tal-ghazla tieghu waqt it-tehid tal-istqarrija jkun jikkostitwixxi ksur tal-jedd ghal smigh xieraq tal-istess Aldo Pistella kif tutelat mill-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea ghall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali tieghu fil-kaz illi l-istqarrija rilaxxjata minnu lill-Pulizija Ezekuttiva tkun prova fil-kawza kontra tieghu.

Din ukoll kienet il-konkluzjoni raggunta mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (*sede* Kostituzzjonali) fis-sentenza taghha tat-23 ta' Novembru 2017, fl-ismijiet **<u>Christopher Bartolo vs Avukat Generali et</u>**, fejn f'dak il-kaz, wahda mil-lanjanzi tar-rikorrenti kienet proprju illi huwa ma nghatax id-dritt tal-assistenza legali waqt l-interrogatorju tieghu mill-pulizija. Dik il-Qorti rreferiet ghas-sentenza tal-Qorti Ewropea **<u>Panovits v. Cyprus</u>** tal-11 ta' Dicembru 2008, fejn inghad hekk:

"*...the Court observes that the concept of fairness enshrined in Article 6 requires that the accused be given the benefit of the assistance of a lawyer already at the initial stages of police interrogation.* ***The lack of legal assistance <u>during an applicant's interrogation</u> would constitute a restriction of his defence rights in the absence of compelling reasons that do not prejudice the overall fairness of the proceedings***." [enfasi ta' dik il-Qorti]

Irreferit ukoll l-istess Qorti ghal sentenza ohra tal-Qorti Ewropea fl-ismijiet **<u>Dayanan v. Turkey</u>** tat-13 ta' Ottubru 2009, li wkoll saret referenza ghaliha mill-istess Qorti diversament preseduta, fis-sentenza fuq citata, fejn inghad hekk:

"*In accordance with the generally recognised international norms, which the Court accepts and which form the framework for its caselaw,* ***an accused person is entitled, as soon as he or she is taken into custody, to be assisted by a lawyer, and not only <u>while being questioned</u>*** *(for the relevant international legal materials see Salduz, cited above, §§ 37-44). Indeed, the fairness of proceedings requires that an accused be able to obtain the whole range of services specifically associated with legal assistance. In this regard, counsel has to be able to secure without restriction the fundamental aspects of that person's defence: discussion of the case, organisation of the defence, collection of evidence favourable to the accused, preparation for questioning, support of an accused in distress and checking of the conditions of detention.*" [enfasi ta' dik il-Qorti]

Il-Qorti kompliet hekk:

"*Il-fatt illi l-gurisprudenza tal-Qorti ta' Strasbourg evolviet sussegwentement ghas-sentenza ta'* ***Salduz*** *b'mod illi l-interpretazzjoni tad-dritt ghal smiegh mill-Qorti bdiet tikkonsidra li huwa necessarju li l-arrestat jithalla jkollu l-assistenza ta' avukat waqt l-interogattorju hija kkonfermata bl-aktar mod car fis-sentenza fl-ismijiet* ***Brusco v. France*** *deciza fl-14 ta' Ottubru 2010, fejn il-Qorti ta' Strasbourg ibbazat il-konkluzjoni taghha mhux biss fuq l-fatt illi Brusco ma thalliex ikellem avukat qabel ma gie interrogat izda anke ghaliex ma kellux access ghal avukat waqt l-ewwel interogazzjoni tieghu u l-interogazzjonijiet l-ohra kollha ta' wara dik, u dan a kuntrarju ta' dak li jezigi l-Artikolu 6:*

"L'avocat n'a donc été en mesure ni de l'informer sur son droit à garder le silence et de ne pas s'auto-incriminer avant son premier interrogatoire ni de l'assister lors de cette déposition et lors de celles qui suivirent, comme l'exige l'article 6 de la Convention."

Konferma terga aktar cara ta' dan, tinsab fis-sentenza fl-ismijiet ***Navone and others v. Monaco*** *deciza mill-Qorti ta' Strasbourg fl-24 ta' Ottubru 2013, fejn il-Qorti ikkonkludiet illi l-ligi ta' Monaco, li kienet tippermetti biss konsultazzjoni ma' avukat qabel l-interrogatorju, u ma kienitx tippermetti illi l-avukat ikun prezenti waqt l-interogazzjoni, kienet leziva tad-dritt ta' smiegh xieraq:*

"Or, en l'espèce, nul ne conteste qu'à l'époque des faits, le droit monégasque ne permettait pas aux personnes gardées à vue de bénéficier d'une assistance d'un avocat pendant les interrogatoires: une telle assistance était donc automatiquement exclue en raison des dispositions légales pertinentes. La Cour relève en effet que le droit interne ne prévoyait qu'une consultation avec un avocat au début de la garde à vue ou de la prolongation de celle-ci, pendant une heure maximum, l'avocat étant en tout état de cause exclu des interrogatoires dans tous les cas.

(...)

Par conséquent, la Cour ne peut que constater que les requérants ont été automatiquement privés de l'assistance d'un conseil au sens de l'article 6 lors de leur garde à vue, la loi en vigueur à l'époque pertinente faisant obstacle à leur présence durant les interrogatories."

Il-Qorti rat ukoll illi anke l-Qrati ordinarji Maltin diga bdew jesprimu d-dubbji taghhom rigward jekk, il-ligi, kif kienet dak iz-zmien, kienetx tiggarantixxi adegwatament d-dritt ta' smiegh xieraq konsiderat illi ma kienetx tippermetti illi suspettat jkollu assistenza legali waqt l-interrogatorju, u dan kif jidher fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali deciza fis-6 ta' Ottubru 2016 fl-ismijiet ***Il-Pulizija (Spetur Jesmond J. Borg) vs Jason Cortis*** *fejn intqal illi:*

"...jista' jkun hemm lok ghal-dibattitu dwar kemm il-provvedimenti tal-Kap 9 jirrispekkjaw d-dritt ghall-assistenza legali moghti lill-arrestat tenut kont ukoll illi dan id-dritt, kif ezistenti llum taht il-ligi taghna, huwa ristrett ghal siegha qabel l-interoggatorju u b'hekk jeskludi l-jedd tal-presenza tal-avukat waqt l-istess interrogatorju. F'dak l-istadju l-arrestat huwa soggett ghal mistoqsijiet diretti u suggestivi bir-risposti taghhom, anke jekk jghazel li ma jwegibx, bit-traskrizzjoni tieghu tkun eventwalment esebita fil-proceduri kontrih fejn ikun meqjus innocenti sakemm pruvat mod iehor."

Huwa car ghalhekk illi skont il-gurisprudenza kostanti tal-Qorti ta' Strasbourg, hekk kif zviluppat u evolviet sussegwentement ghas-sentenza ta' Salduz, il-garanzija u protezzjoni ta' smiegh xieraq tirikjedi illi l-arrestat jinghata l-possibilita li jkollu mieghu avukat tal-fiducja tieghu waqt, u mhux biss qabel, l-interogazzjoni. Ghalhekk jidher illi l-argument tal-intimati illi dan l-ilment tar-rikorrent huwa nfondat ghaliex kienet inghata l-possibilita li jkellem avukat qabel l-ewwel interrogatorju huwa nsostenibbli ghaliex mill-gurisprudenza appena

citata, jidher car illi l-arrestat ghandu jinghata l-possibilita li jkollu avukat prezenti waqt l-interogazzjoni.

M'huwiex kontestat, illi fiz-zmien in kwistjoni kien hemm restrizzjoni sistematika li kienet timpedixxi lill-arrestat milli jkollu avukat tal-fiducja tieghu prezenti waqt l-interrogazzjoni. M'huwiex ikkontestat ukoll illi r-rikorrent ma thalliex ikollu avukat prezenti waqt l-ewwel interogazzjoni, u illi ma inghatax access ghall-avukat tieghu qabel jew waqt it-tieni interogazzjoni. Dan il-fatt wahdu, skont il-gurisprudenza tal-Qorti ta' Strasbourg, huwa bizzejjed biex tinstab lezjoni tad-dritt ta' smiegh xieraq."

Din il-Qorti tinnota illi ghalkemm is-sentenzi appena citati m'humiex finali u definittivi ghaliex ilkoll ghadhom fi stadju ta' appell, biss dawn jirrispekkjaw bosta decizjonijiet tal-Qorti Ewropea u l-linja li adottat din l-ahhar Qorti. Ghalhekk il-Qorti jidhrilha illi ghandha timxi fuq dawn il-linji gwida fid-decizjoni taghha dwar l-ammissibilita` o meno tal-istqarrija rilaxxjata mill-imputata fil-kaz odjern u konsegwentement, ser tiskarta tali stqarrija bhala prova inammissibbli u kwalunkwe referenza li ssir mix-xhieda tal-Prosekuzzjoni ossia l-Ufficjal Prosekutur ghal tali stqarrija.

Il-Qorti tqis illi ghandha tiskarta wkoll bhala prova d-diskors li allegatament qalet l-imputata lil PC 1474 Lawrence Scerri wara dak li jghid illi kien osserva[5], u dan stante illi ma jirrizultax mill-atti illi qabel hija kellmet lill-istess PC 1474, l-imputata nghatat t-twissija skont il-ligi illi hija kellha d-dritt li tibqa' siekta u li dak li tghid seta' jingieb bhala prova u dan minkejja li f'dak il-waqt, certament li diga` kien hemm suspett ragonevoli fil-konfront tal-istess imputata.[6]

Ikkunsidrat ulterjorment:

Il-kaz tal-Prosekuzzjoni fil-konfront tal-imputata odjerna huwa bbazat fuq ix-xhieda ta' ex PC 1474 Lawrence Scerri li jghid hekk f'din ix-xhieda tieghu:

"... *jekk mhux qed nizbalja, fl-24 ta' April 2012, dakinhar kont detailed biex naghmel escort duties minn CCF ghall-Qorti. Kien imissni jien li ntella' lil certu wiehed Emanuel Pace u tellghajtu f'awla 2, fl-awla tal-Magistrat Mizzi. Dakinhar kif dhalna fl-awla, is-Sur Pace ndikajtlu biex joqghod bil-qeghda u pogga bil-*

[5] Ara x-xhieda ta' PC 1474 a fol. 19 tal-process.

[6] Ara f'dan is-sens is-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Josef Borg** deciza fil-15 ta' April 2015, citata mid-difiza fis-sottomissjonijiet taghha, kif ukoll is-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija (Spettur Sylvana Briffa) vs Juanita Grech**, deciza fis-16 ta' Marzu 2016.

qeghda fuq wiehed mill-bankijiet fejn nistennew bhal ma naghmlu s-soltu sakemm jasal it-turn taghna. Fil-pront is-Sur Pace ghamel qisu sinjal lil wahda biex tpoggi hdejh u jien dak il-hin qisni bsart li hemm xi haga mhux normali. ...

...

dak il-hin kont bil-wieqfa hdejn is-Sur Pace. Fil-pront poggiet din is-sinjura, certu wahda Lydnsey Zammit li qed naghraf prezenti fl-awla fejn wara ftit sekondi rajtha tghaddi karta bajda, qisha karta ta' tissue jew toilet paper f'idejn is-Sur Pace. Dak il-hin tlabt lis-Sur Pace, ghidtlu 'X'ghandek f'idejk? X'taghtek?' Qalli 'Le xejn sir.' Ghidtlu 'iftah idejk'. Qalli 'Le xejn sir' u ergajt ghidtlu biex jiftah idejh u fetah idejh u rajtlu karta bajda f'idejh. Hadtha u ftahtha u rajt qisu stretch and seal hekk imdawwar, jien fid-droga ma nifhimx imma assumejt li kienet droga. Dak il-hin infurmajt lis-Sur Theuma biex ikompli bl-istharrig tieghu ... U imbaghad hallejt l-investigazzjoni f'idejn is-Sur Theuma."

B'referenza ghal Dokument DT, esebit mill-Ispettur Theuma f'dawn il-proceduri, ix-xhud jghid "*Nahseb din kienet iva. Dan il-kobor kienet ghax ghadda hafna zmien*". Mistoqsi lil min ghadda s-sustanza li huwa sab ghand Pace, ix-xhud jghid "*Lill-Ispettur Dennis Theuma jew lin-nies tieghu jekk niftakar sew ghax ghadda z-zmien*".[7]

Da parti tieghu, Emmanuel Pace jixhed illi huwa kien qieghed fl-awla tal-Magistrat Mizzi fejn kien qieghed jistenna ghaliex kellu kaz quddiem dik il-Qorti, li huwa kien mar hemmhekk bl-iskorta konsistenti f'pulizija wiehed ghax kien arrestat jew kien prigunier u li huwa pogga bil-qeghda u sab bicca blokka zghira fuq il-bank, li wara sar jaf li kienet raza tal-haxixa. La jiftakar min kien bil-qeghda hdejh u lanqas lil min semmewlu l-pulizija waqt din l-investigazzjoni jew jekk kinux semmewlu lil xi hadd. Jghid illi huwa ta din il-bicca *smoke* lill-iskorta, li staqsih x'kellu f'idejh u li huwa qallu "*ha*".[8]

Jirrizulta wkoll illi fiz-zmien tal-kaz, Emmanuel Pace kien prigunier gewwa l-Facilita` Korrettiva ta' Kordin u kien jinzamm gewwa n-*New Medical Location.*

Fix-xhieda tieghu f'dawn il-proceduri, l-Ispettur Dennis Theuma jghid illi fil-jum in kwistjoni, huwa kien *duty officer* min-naha tal-Iskwadra kontra d-Droga, kien il-Qorti u hekk kif gie infurmat bil-kaz, huwa kien mar personalment sabiex jiehu

[7] Ara x-xhieda ta' ex PC 1474 Lawrence Scerri, a fol. 17 sa 20 tal-process.
[8] Ara x-xhieda ta' Emmanuel Pace a fol. 38 sa 44 tal-process.

hand over u PC 1474 Lawrence Scerri ghaddielu s-sustanza in kwistjoni ossia zewg bicciet zghar allegatament sustanza *cannabis* go *stretch and seal*.[9] Huwa esebixxa din is-sustanza bhala Dokument DT.

Skont ir-relazzjoni tal-espert, ix-Xjenzat Godwin Sammut, mahtur minn din il-Qorti sabiex janalizza l-istess Dokument DT, huwa nghata s-segwenti dokument ghall-analizi tieghu ossia *envelope* kannella mmarkat S/B/134/2014 li fih: Borza tal-plastik trasparenti immarkat "485" li fiha: (i) karta bil-kliem Data 24-04-12 Hin 10:30am Elevat/i minn fuq il-persuna ta' Emmanuel Pace go Hall 2 fil-presenza ta' l-istess Emmanuel Pace minn PC 1474 (skorta) u (ii) sustanzi ta' lewn kannella go *cling film*. L-istess espert ikkonkluda illi fuq estratti mehuda mis-sustanzi ta' lewn kannella li hemm f'dan id-dokument, instabet is-sustanza *Tetrahydrocannabinol*. Il-piz tas-sustanzi kien ta' 3.07 grammi u l-purita` kienet ta' cirka 7%.[10]

Fis-sottomissjonijiet taghha, id-difiza ssostni illi x-xhieda ta' ex PC 1474 ma hija konvincenti xejn u li l-incertezza tieghu hija evidenti mill-kliem li juza fix-xhieda tieghu bhal "*Iva jekk mhux qed nizbalja*" b'referenza ghad-data tal-kaz, "*Nahseb li din kienet iva ... ghax ghadda hafna zmien*" b'referenza ghas-sustanza murija lilu u "*jekk niftakar sew ghax ghadda z-zmien*" meta mistoqsi lil min kien ghadda din is-sustanza. Skont id-difiza ghalhekk, fid-dawl tal-incertezza ta' dan ix-xhud, u la darba Emmanuel Pace jghid illi huwa sab id-droga fuq bank, il-Qorti ma tistax tasal sabiex tistabilixxi, fil-grad rikjest mil-ligi, in-ness bejn l-imputata u d-droga li nstabet fil-pussess ta' Pace u li ghaldaqstant, l-imputata ma tistax tinstab hatja tal-imputazzjoni migjuba kontra taghha.

Il-Qorti pproduciet ix-xhieda ta' ex PC 1474 kwazi fl-intier taghha proprju ghaliex jidher car minn qari ta' din ix-xhieda kemm l-argument tad-difiza ma jregix. Ghalkemm huwa minnu li huwa uza l-kliem indikat mid-difiza fin-nota ta' sottomissjonijiet taghha (izda mhux dak indikat fit-trattazzjoni orali taghha, fejn skont id-difiza, ix-xhud qal li 'dehrlu' li ra lill-imputata tghaddi *tissue* lil Pace), in kwantu dak li huwa jghid illi ra li kien sehh bejn l-imputata u Pace, ix-xhud ma wera assolutament l-ebda titubanza, dubju jew incertezza. Anzi x-xhud ftakar ukoll illi ra lil Pace jaghmel sinjal lill-imputata sabiex tpoggi hdejh u li kien dan fl-ewwel lok li geghlu jahseb hazin u jghid car u tond kif kien ra lill-imputata tghaddi bhal karta ta' *tissue* jew *toilet paper* f'idejn Pace. Tant kien cert ix-xhud minn dak li kien ra li immedjatament, huwa staqsa lil Pace x'kienet taghtu l-imputata u x'kellu f'idejh u wara li talab lil Pace darbtejn sabiex jiftah idejh, dan ghamel dak

[9] Ara x-xhieda tal-Ispettur Dennis Theuma, a fol. 8 sa 10 tal-process u a fol. 13 sa 16 tal-process.
[10] Ara r-relazzjoni a fol. 24 *et seq* tal-process.

mitlub lilu, f'liema hin, ix-xhud ra karta bajda f'idejn Pace u hadha. Anke Pace fil-fatt jghid illi x-xhud kien staqsih x'kellu f'idejh. Fetahha u ra bhal *stretch and seal* u dak li huwa assuma li kienet droga, li mbaghad, kif jirrizulta mix-xhieda tal-Ispettur Dennis Thuema, ftit tal-hin wara, stante li l-Ispettur Theuma kien diga` jinsab fl-edifizzju tal-Qorti, giet mghoddija minn ex PC 1474 lilu stess. Il-Qorti tinnota wkoll illi PC 1474 kien bil-wieqfa hdejn Pace x'hin ra l-moviment minnu deskritt u ghalhekk huwa evidenti li kien f'posizzjoni li jara sew dak li kien qieghed jigri u effettivament dak li huwa ra jghaddi minn id l-imputata ghal id Pace kien proprju dak li ra f'idejn Pace meta talbu sabiex jiftah idejh.

Il-Qorti tqis illi l-Artikolu 638 tal-Kap. 9 fl-ewwel sub-artikolu tieghu, jghid illi "*Bhala regola, ghandu jitqies li tingieb il-prova l-aktar shih u sodisfacenti illi l-kaz ikun jaghti, u li ma jithalla barra ebda xhud li x-xhieda tieghu tkun importanti*". Imbaghad, it-tieni sub-artikolu jkompli jghid illi "*B'dan kollu, f'kull kaz, <u>ix-xiehda ta' xhud biss</u>, jekk emmnut minn min ghandu jiggudika fuq il-fatt, hija bizzejjed biex taghmel prova shiha u kompluta minn kollox, daqs kemm kieku l-fatt gie ppruvat minn zewg xhieda jew aktar*" (sottolinear tal-Qorti). Fid-dawl ta' dak li jirrikjedi l-Artikolu 637 tal-Kap. 9 meta l-Qorti tigi biex tevalwa l-kredibilita` ta' xhud u ta' dak li kkunsidrat il-Qorti meta giet biex tqis ix-xhieda ta' ex Pc 1474, il-Qorti tqis illi din ix-xhieda tal-istess ex PC 1474 twassalha ghall-konkluzjoni sal-grad rikjest mil-ligi, illi dakinhar l-imputata ghaddiet is-sustanza in kwistjoni ossia r-raza tal-*cannabis* lil Emmanuel Pace. Imbaghad, f'dan ir-rigward ma jistax ma jinghadx ukoll kemm il-verzjoni ta' Pace ma hija kredibbli xejn u illi hija inverosimili ghall-ahhar, kuntrarjament ghall-verzjoni ta' ex PC 1474.

Il-Qorti tqis ukoll illi dak li tallega l-Prosekuzzjoni u dan fis-sens illi din id-droga kienet intiza ghal Michael Portelli li mieghu l-imputata kellha relazzjoni u li f'dak iz-zmien kien detenut huwa wkoll fl-istess post fejn kien mizmum Pace gewwa l-Facilita` Korrettiva ta' Kordin, jincidi biss fuq il-mottiv li seta' wassal lill-imputata odjern sabiex tghaddi d-droga in kwistjoni lil Pace. Kien x'kien il-mottiv tal-imputata li taghmel dak li ghamlet ma jnehhi xejn mill-fatt illi l-elementi tar-reat ta' traffikar addebitat lilha fl-ewwel imputazzjoni jirrizulta ppruvat fil-grad rikjest mil-ligi.

Ghaldaqstant, il-Qorti tqis illi l-imputazzjoni migjuba kontra l-imputata giet sodisfacentement ippruvata.

<u>Kunsiderazzjonijiet dwar Piena</u>

Ghal fini ta' piena, il-Qorti hadet in kunsiderazzjoni fl-ewwel lok il-fedina penali tal-imputata fiz-zmien tal-kaz odjern, liema fedina penali kienet wahda netta.

Qieset ukoll is-serjeta` tar-reat li tieghu l-imputata qed tinstab hatja, kif ukoll ic-cirkostanzi tal-kaz ossia illi hija ghaddiet id-droga in kwistjoni lil prigunier gewwa l-edifizzju tal-Qorti, li fil-fehma tal-Qorti jirrendi r-reat wiehed izjed serju u illi tali cirkostanzi ghandhom jigu riflessi fil-piena erogata. Qieset in oltre in-natura u l-piz tad-droga li, skont ir-relazzjoni tal-espert, kien ta' 3.07 grammi.

Konkluzjoni

Ghal dawn il-motivi, il-Qorti wara li rat l-Artikoli 8(b), 22(1)(a) u 22(2)(b)(i) tal-Kap. 101 tal-Ligijiet ta' Malta, kif ukoll ir-Regolamenti 4 u 9 tal-Legislazzjoni Sussidjarja 101.02, qed issib lill-imputata Lindsey Zammit (ID 407285(M)) hatja tal-imputazzjoni migjuba kontra taghha u qeghda tikkundannaha ghall-piena ta' ghaxar (10) xhur prigunerija effettiva u multa ta' disa' mija u hamsin ewro (€950) li, bl-applikazzjoni tal-Artikolu 14(2) tal-Kap. 9 tal-Ligijiet ta' Malta, tista' tithallas mill-hatja f'rati mensili u konsekuttivi ta' hamsin ewro (€50), bl-ewwel pagament isir fi zmien xahar mil-lum. B'dan illi jekk il-hatja tonqos milli thallas pagament wiehed, il-bilanc jigi dovut minnufih u jigi konvertit f'piena ta' prigunerija skont il-ligi.

Ai termini tal-Artikolu 533 tal-Kap. 9 tal-Ligijiet ta' Malta, tikkundanna lill-hatja ghall-hlas tal-ispejjez konnessi mal-hatra tal-esperti f'dawn il-proceduri ossia l-ispejjez konnesi mal-hatra tax-Xjenzat Godwin Sammut, ammontanti ghas-somma ta' mija, hamsa u hamsin ewro, sebgha u erbghin centezmu (€155.47), liema spejjez ghandhom jithallsu mill-hatja fi zmien xahrejn mil-lum.

Tordna d-distruzzjoni tad-droga esebita bhala Dokument DT, hekk kif din is-sentenza tghaddi in gudikat, u dan taht il-harsien tar-Registratur li ghandu jirredigi *proces-verbal* li jiddokumenta l-procedura tad-distruzzjoni, liema dokument ghandu jigi nserit fl-atti ta' din il-kawza mhux aktar tard minn hmistax-il jum minn tali distruzzjoni.

Natasha Galea Sciberras
Magistrat